

BURGEMEESTER

105

NEDERLANDS GENOOTSCHAP VAN BURGEMEESTERS | JAARGANG 28, JULI 2023

Ina Adema

**Een burgemeester
gaat altijd vóór**

Koos Janssen

**Over het belang van
de lokale rekenkamer**

Laurentien van Oranje

**Reflecties op een
bestuurlijke expeditie**

Nederlands
Genootschap
van Burgemeesters

WET BEVORDEREN INTEGRITEIT EN FUNCTIONEREN DECENTRAAL BESTUURDERS

EEN NIEUW WETTELIJK KADER VOOR DE INTEGRITEIT EN HET FUNCTIONEREN VAN **DECENTRALE BESTUURDERS**

In 2023 is de “Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuurders” in werking getreden. Deze wet wijzigt een aantal wettelijke regelingen waarin bepalingen zijn opgenomen die het doel hebben de zuiverheid in de persoonlijke en bestuurlijke verhoudingen in het decentraal bestuur te waarborgen. Dit geldt voor alle decentrale bestuurslagen: gemeente, provincie en waterschappen. **Bart Roozendaal** en **Mariëtta Buitenhuis**, advocaten bij AKD, praten ons bij over de belangrijkste wijzigingen uit deze nieuwe wet: de nieuwe geheimhoudingsregeling, de verplichte Verklaring Omtrent Gedrag voor bestuurders en een nieuwe regeling over belangenverstremgeling.

Tekst | Mariëtta Buitenhuis en Bart Roozendaal, AKD

Mariëtta Buitenhuis

'Per 1 januari 2023 moeten wethouders, gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur van het waterschap een **VOG overleggen** voordat zij benoemd kunnen worden'

Nieuwe geheimhoudingsregeling

In de informatiestroom (van en naar bestuursorganen) is openbaarheid van overheidsinformatie het uitgangspunt. Er kunnen echter omstandigheden zijn die aanleiding geven om van die hoofdregel af te wijken. In de praktijk bestond veel onduidelijkheid over de geheimhoudingsregeling. Deze regeling is met de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuurders verduidelijkt en vereenvoudigd. De belangrijkste wijzigingen op dit gebied zijn:

- De bepalingen over het houden van besloten vergaderingen, het opleggen van geheimhouding op informatie en het (door)verstrekken van informatie waarop geheimhouding rust, zijn voortaan afzonderlijk van elkaar geregeld in hoofdzakelijk de artikelen 88 en 89 van het nieuwe hoofdstuk Va van de Gemeentewet.
- Het uitgangspunt van geheime informatie in een besloten vergadering wordt omgedraaid: informatie die tijdens een besloten vergadering wordt gedeeld is geheim, tenzij de raad anders beslist.
- De verplichting om geheimhouding in acht te nemen duurt voort totdat het orgaan dat de geheimhouding heeft opgelegd, de geheimhouding weer opheft. Het vereiste van bekrachtiging is vervallen.
- Als de informatie eenmaal met de raad gedeeld is, dan heeft de raad het laatste woord over het opheffen van de geheimhouding.
- Informatie kan onder geheimhouding niet meer met een of enkele raadsleden (bijv. de leden van het presidium) worden gedeeld, dit kan alleen met de hele raad.
- Als een raadslid geheimhouding schendt krijgt, kan hem of haar de maatregel worden opgelegd dat hem of haar drie maanden geen geheime informatie wordt verstrekt.
- De raad kan regels stellen over het verstrekken aan anderen van informatie waar door een ander bestuursorgaan geheimhouding op is gelegd.

Verplichte verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor bestuurders

Een wijziging van de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuurders is de verplichte VOG voor bestuurders. Dat geldt dus voor wethouders, gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur van het waterschap. Per 1 januari 2023 moeten wethouders, gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur van het waterschap een VOG overleggen voordat zij benoemd kunnen worden. Aanleiding daarvoor is dat de mogelijkheden om integriteitsschendingen binnen het decentraal bestuur tegen te gaan voor de wetwijziging vaak repressief zijn (achteraf). Pas wanneer zich een integriteitsschending voordoet, kunnen er maatregelen worden genomen. Dat is onwenselijk.

Voorheen konden politieke partijen daar in het kandidaatstellingsproces al wel invloed op proberen uit te oefenen, door in hun reglementen op te nemen dat een VOG voor een te benoemen bestuurder verplicht was. Die politieke partijen liepen dan wel tegen problemen aan, bijvoorbeeld wie de kosten voor de aanvraag van de VOG ging dragen. Dat gold overigens ook voor raadsleden, maar de Wet bevordering integriteit wil daar nog niet aan. En wat te doen als een kandidaat dit weigerde. Ook werkten verschillende gemeenten al met risicoanalyses.

In de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuurders is de VOG voor alle bestuurders voortaan verplicht en geldt de VOG voortaan als benoembaarheidsvereiste. In de praktijk betekent dat de VOG moet worden overlegd aan de raad voorafgaand aan de benoeming door de kandidaat-bestuurder. Gevolg van het niet kunnen overleggen van een VOG betekent dat betrokkene niet tot bestuurder kan worden benoemd. Het is aan de raad, als orgaan dat de wethouders benoemt, om dit te toetsen. Na iedere periode dient er opnieuw een VOG te worden aangevraagd en overgelegd. Daarmee geldt de verplichte VOG dus ook voor zittende wethouders.

Bart Roozendaal

'De belangrijkste wijziging is dat de situaties waaronder raadsleden zich van stemming moeten onthouden zijn **uitgebreid**'

Nieuwe regeling belangenverstrengeling

Met de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuurders worden ook de bepalingen over belangenverstrengeling verduidelijkt. Volksvertegenwoordigers vervullen hun functies (met uitzondering van de Tweede Kamer) in deeltijd. Dat maakt dat zij soms verschillende petten op kunnen hebben. De belangrijkste wijziging met de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuurders is dat de situaties zijn uitgebreid waaronder raadsleden zich van stemming moeten onthouden. Er zat een discrepantie tussen artikel 28 Gemeentewet (waaruit volgt dat een raadslid niet deelneemt aan stemming over aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat, waarbij hij als vertegenwoordiger betrokken is) en artikel 2:4 Awb (waaruit voortvloeit dat een bestuursorgaan zijn taak zonder vooringenomenheid vervult). Uit een reeks uitspraken van de hoogste bestuursrechter volgde dat artikel 2:4 Awb ook op individuele raadsleden van toepassing is. Volgens de regering heeft dit voor verwarring gezorgd en daarom is verduidelijkt dat artikel 28 Gemeentewet een *lex specialis* van artikel 2:4 Awb is en dat artikel 28, tweede lid, Gemeentewet niet van toepassing is op de beraadslaging en stemming. Verder is aan artikel 28 Gemeentewet naast onthouding van stemming ook onthouding van beraadslaging toegevoegd, omdat ook de werkzaamheden voorafgaand aan de stemming (indienen moties, amendementen en stellen van vragen) van invloed kunnen zijn op de stemming.

Tot slot

Naast de nieuwe geheimhoudingsregeling, verplichte VOG en vernieuwde regeling omtrent belangenverstrengeling regelt de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuurders nog tal van andere zaken. Zo is de regeling voor herverdeling van raadszetels uitgebreid, kan de Commissaris van de Koning voortaan gegevens van gemeenten inzien waarop geheimhouding rust en is de regeling omtrent de publicatie van nevenfuncties en inkomsten aangescherpt. Maar met de bepalingen die op 1 januari en 1 april 2023 in werking zijn getreden, zijn we er nog niet. Deze bepalingen vormen een eerste tranche aan wetgeving. Er is een tweede tranche in voorbereiding die nog een aantal andere onderwerpen gaat regelen, zoals de wettelijke verankering van een risicoanalyse integriteit voor kandidaat-wethouders en de rol van de Commissaris van de Koning in zijn functioneren als rijksorgaan, bijvoorbeeld als het gaat om bestuurlijke integriteit en bestuurlijke problemen in gemeenten. ■